

CUVÂNT ÎNAINTE

Lumea se schimbă. Nu dramatic, dar semnificativ. Provocări a căror probabilitate de apariție părea redusă au renăscut, iar altele, cărora nu li s-a acordat destulă atenție, au destabilizat regiuni întregi și au dinamizat relațiile internaționale.

În ultimele două monografii dedicate mediului de securitate internațional, cercetătorii Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate au analizat o problemă ce a depășit granițele naționale și a afectat toate domeniile vieții sociale, anume pandemia de Covid-19, accentuând diviziunile nou create și identificând coordonatele insecurității. Evaluările au arătat că pandemia a constituit un adevărat șoc ale cărui consecințe au afectat omenirea și în anul 2022.

Izbucnirea în acel moment a unei pandemii a arătat lipsa de pregătire a guvernelor și comunităților pentru a gestiona asemenea fenomene, însă următorul eveniment cu impact global nu a constituit o surpriză completă: intențiile Rusiei legate de integritatea teritorială a Ucrainei au fost dezvăluite comunității internaționale încă din anul 2014, prin anexarea ilegală a Crimeii. Așadar, dacă pandemia ar putea fi considerată o „lebadă neagră” (deși nu este primul eveniment de acest tip din istoria omenirii), invadarea Ucrainei de către Rusia a devenit cel mai recent „rinocer gri” al mediului de securitate contemporan.

La nivel global, situația devine din ce în ce mai complicată: nu doar că numărul crizelor de natură diversă, ce se desfășoară simultan, este mai mare, dar efectele lor sunt resimțite în domenii conexe, mai apropiate sau mai îndepărtate celor de proveniență. În plus, amploarea și durata lor este din ce în ce mai mare și nu ne referim aici doar la pandemia de Covid-19 și războiul din Ucraina, ci și la schimbările climatice, criza economică și criza umanitară, toate fiind relaționate și amplificându-se reciproc.

Lucrarea de față surprinde complexitatea problemelor cu care omenirea se confruntă și modul în care evenimentele anului trecut au condus la apariția sau modificarea unor tendințe în mediul de securitate internațional. Demersul academic are ca punct de plecare analiza

războiului ruso-ucrainean și, pe baza acestuia, construiește o evaluare multidimensională a principalelor transformări și fenomene din diverse regiuni ale lumii, de la Europa la îndepărtatele Africa și Asia de Est.

Ce leagă totuși toate aceste regiuni? Răspunsul face trimitere la două cuvinte aflate azi în discursul curent: *război* și *criză*. În Europa, războiul de o asemenea intensitate și cu asemenea efecte nu mai era privit ca o posibilitate de multă vreme. Criza, în schimb, nu mai reușește de mult să surprindă toată complexitatea realității, astfel că lucrarea de față aduce în discuție *policriza*, *permacriza* și *dezordinea globală*. Parcurgerea întregii lucrări îi va permite cititorului să înțeleagă opțiunea pentru folosirea acestor termeni fără corespondent în limba română și va furniza un cadru teoretic pentru înțelegerea lor.

Analiza războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei („Evoluția războiului ruso-ucrainean și schimbările majore ce se întrevăd în ordinea mondială”) evidențiază nu doar condițiile izbucnirii și etapele desfășurării, dar și modul în care au fost atinse sau nu obiectivele propuse de către ambele părți ale conflictului. Plecând de aici, precum și de la premisa că ceea ce se întâmplă în Ucraina reprezintă o amenințare la adresa păcii în întreaga lume, sunt dezvoltate scenarii referitoare la schimbările majore posibile în ordinea mondială în anii următori. Fiecare dintre aceste scenarii este analizat, fiind evidențiate „cel mai probabil” și „cel mai periculos” dintre ele. Cel mai probabil este cel al împărțirii lumii în două blocuri politice antagonice (blocul țărilor democratice față în față cu blocul statelor emergente autoritare), iar cel mai periculos se referă la lumea multipolară, propusă de liderii ruși și chinezi, bazată pe principiile fundamentale ale dreptății și egalității în viziunea acestor doi actori.

Războiul din Ucraina nu a determinat doar renegocierea relațiilor de putere dintre statele lumii, ci are efecte profunde și asupra economiei mondiale, într-un context în care încă se mai resimt efectele pandemiei de Covid-19 („Economia mondială în al treilea an de pandemie și primul de război”). Acest conflict, suprapus celorlalte crize (pandemie, schimbări climatice), a provocat anul trecut declinul economic al celor două țări beligerante, a perturbat piața energetică, a condus la accentuarea crizei alimentare în țările africane și arabe și a determinat creșterea cheltuielilor militare. În același timp, perspectivele economice ale lumii sunt marcate în continuare de multe riscuri și incertitudini, având în vedere că redresarea economiei americane a fost încetinită,

creșterea economică a Europei a continuat să se deterioreze, iar economia Chinei începe să-și revină ca urmare a relaxării restricțiilor impuse pentru gestionarea pandemiei.

Următorul pas al analizei se concentrează pe modul în care războiul a condus la modificarea raportării la caracteristicile mediului și arhitecturii de securitate europeană („Democrație, coeziune și securitate în Europa: modificarea tendințelor în contextul războiului din Ucraina?”). Sunt analizate atât evoluția calității democrației la nivel european, implicit a disensiunilor apărute între statele membre ale UE, cât și tendințele în domeniul apărării europene. Războiul din Ucraina aduce cu sine o schimbare în modul în care europenii se raportează la securitate, fiind identificat adversarul comun, acel actor statal care amenință securitatea regională, dar fără a pierde din vedere celelalte provocări preexistente și amplificate de evenimentele anului 2022 (*policriza*): creșterea costului vieții, sărăcia, excluderea socială, declinul democrației etc. În același timp, este evidențiată tendința de consolidare a apărării europene, dar nu în mod special sub egida UE și PSAC, ci prin creșterea bugetelor pentru apărare și întărirea flancului estic al NATO.

Tendințele prefigurate până în acest punct depind de durata și tipul crizelor care afectează și vor afecta în continuare omenirea. Putem afirma că lumea trece printr-o perioadă prelungită de instabilitate și nesiguranță ale cărei cauze sunt identificate în seria de evenimente catastrofale din ultimii ani: schimbările climatice, pandemia de Covid-19, criza economică și războiul din Ucraina. Cuvântul *permacriză* caracterizează starea actuală, însă este nevoie de o definiție operațională a sa, care să permită măsurarea în baza unui model și a unor indicatori testați („*Permacriză* umanitară? Războiul din Ucraina, insecuritatea percepută și acutizarea crizelor umanitare”). Dacă acceptăm premisa că principalii subiecți ai efectelor permacrizei sunt indivizii umani, iar modul în care aceștia percep insecuritatea produce/intensifică sau nu perioada de nesiguranță ce afectează pe termen lung populația în ansamblul său, putem vorbi despre o *permacriză umanitară*, ce este ilustrată cel mai bine prin analiza efectelor războiului din Ucraina asupra populației interne și europene.

Alți factori ce influențează percepția insecurității sunt propaganda și dezinformarea. În cazul războiului din Ucraina, arma informațională rusă a fost îndreptată nu doar asupra populației din țara atacată și din

cele care o susțin, ci și asupra propriilor cetățeni și cei ai țărilor partenere („Propaganda rusă și dezinformarea în contextul războiului din Ucraina”). Principalele teme de propagandă și dezinformare folosite de către Kremlin în cursul anului trecut au vizat istoria celor două țări, conspirația globală și occidentală împotriva Rusiei, înscenarea atacurilor și a masacrelor de către Ucraina, religia, amenințarea nucleară, existența laboratoarelor biologice și criza alimentară. Pentru diseminarea lor au fost folosite metode și tehnici de manipulare a informației, dintre care se remarcă distorsionarea informației și distragerea atenției. Continuarea războiului, dar și a folosirii armei informaționale, vor adânci *permacriza* și vor accentua *dezordinea globală*, în detrimentul ordinii care ar fi trebuit să caracterizeze politica mondială.

În acest sens, analiza continuă cu „disecarea” altor fenomene, tendințe și evenimente ce contribuie la menținerea stării de *dezordine*, cum ar fi crizele umanitare din Orientul Mijlociu și Africa, ce au fost exacerbate, nu provocate, de războiul ruso-ucrainean („Crizele umanitare din Orientul Mijlociu și Africa în dezordinea globală”). Nu este vorba doar despre cele provocate de conflicte armate, ci și despre cele cauzate de dezastre naturale, epidemii/pandemie și chiar efecte combinate ale acestora. Rezultatul constă în creșterea numărului de persoane afectate la nivel global, a duratei, amplitudinii și complexității crizelor. Sunt analizate crizele umanitare generate de conflictele militare (Yemen, Siria, R.D. Congo, Republica Centrafricană și Libia), cele rezultate în urma unei crize economice prelungite (Liban) și cele produse de hazarde naturale (Cornul Africii, Uganda și Malawi). Predicțiile sunt sumbre în condițiile în care nevoia de a răspunde urgenței umanitare provocată de războiul din Ucraina a dus la reducerea asistenței pentru țările menționate, iar gestionarea incorectă a acestor crize are efectul bulgărelui de zăpadă, agravând vulnerabilitățile și nevoile umanitare existente.

Ultimul pas al demersului analitic este către Asia de Est, una dintre regiunile „fierbinți” pe o hartă termografică a politicii internaționale („Relațiile sino-americane: o pace rece și un mediu instabil”). Folosind teoria tranziției de putere, sunt explicate relațiile SUA-China din anul 2022 și este evidențiată creșterea moderată a caracterului conflictual al interacțiunilor dintre cei doi actori. În ciuda faptului că tranziția puterii a încetinit în ultimii ani din cauza pandemiei

și dezechilibrelor, capabilitățile chineze se apropie de pragul de paritate cu SUA. Schimbarea fundamentală poate fi declanșată de folosirea violenței ca urmare a unor divergențe, precum cele referitoare la Taiwan sau Marea Chinei de Sud. Analiza nu ignoră nici problematica reprezentărilor și interacțiunilor simbolice, a comerțului și cercetării tehnologice și a activităților diplomatice bilaterale și multilaterale. Concluzia este că, deși ambii actori par a conștientiza riscurile ce decurg din competiția lor, ce deocamdată este moderată, securitatea și absența unui război regional nu sunt garantate.

Așadar, această nouă monografie dedicată mediului de securitate internațional oferă o imagine detaliată a vulnerabilităților unei lumi aflată într-o stare continuă de criză ce se manifestă în mai multe domenii ale vieții, toate privite prin două lentile suprapuse: pandemia de Covid-19 și războiul din Ucraina. Efectele decelate nu au în vedere doar indivizii și comunitățile umane, ci și relațiile dintre actorii statali și nestatali, iar, dacă adăugăm și riscurile ce se conturează în aceste zile legate de dezastre naturale, schimbări climatice și dezvoltarea inteligenței artificiale, concluzia logică este aceea că securitatea, pacea și prosperitatea sunt idealuri de care omenirea pare că se îndepărtează.

Florian CÎRCIUMARU

